

Сливен

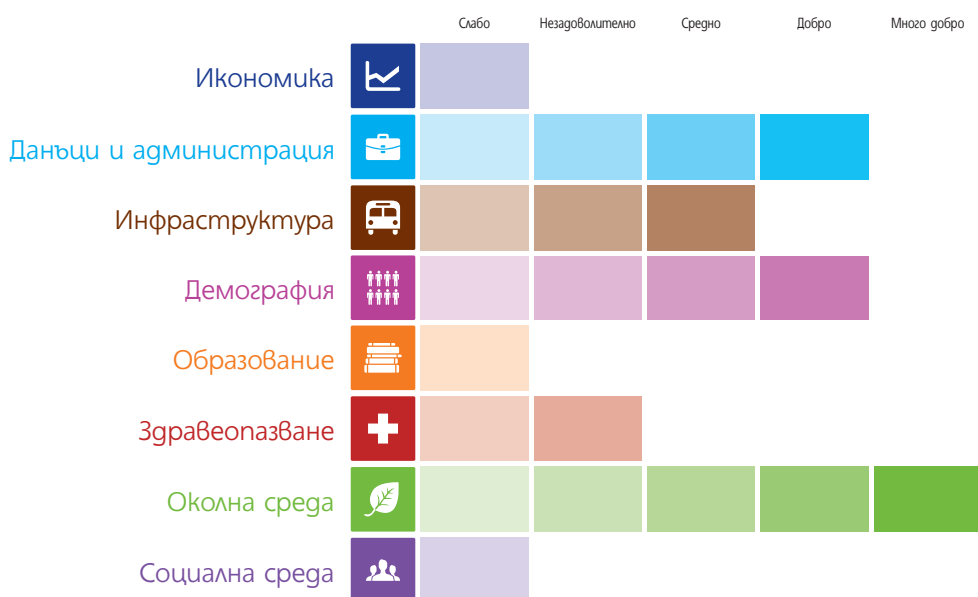
Население (2013)	194 635
Територия (кв. км)	3 544,1
Брой на населените места	120
Относителен дял на населението в градовете (%)	66,1

Общ преглед

Икономическите показатели за областта разкриват сериозните предизвикателства пред развитието ѝ – традиционно нисък икономически растеж и хронично висока безработица, ниски доходи и продължаваща неспособност на трудовия пазар да се възстанови от кризата. БВП на човек от населението е третият най-нисък в страната, а доходите на лице от домакинството – най-малките в цялата страна. Благоприятни фактори за развитие са високият дял на пътищата с добро състояние на пътната настилка и добрата демографска картина. Областта има един от най-високите коефициенти на естествен прираст и е с най-добрия коефициент на възрастова зависимост - отношение на населението на 65 и повече години към това на 0-14 години.

В категориите „Образование“ и „Здравеопазване“ обаче областта не показва добри резултати. Ниският брой на училищните преподаватели съответства на заниженото качество на образованието, а липсата на достатъчно здравни специалисти води до търсене на медицински услуги в други области.

Икономика

БВП на човек от населението е третият най-нисък в страната (след този във Видин и Силистра) и близо два пъти по-нисък от средния – 5167 лв. на човек през 2011 г. при средно 10 248 лв. за страната. Пазарът на труда също отразява проблемите в икономиката на областта – коефициентът на безработица остава много висок дори и в годините на икономически бум, а заетостта и през 2013 г. продължава да намалява. Безработицата сред населението на 15 и повече навършени години през 2013 г. е 15,9% и въпреки че намалява от 19,4% през 2012 г., все още е доста по-висока от средното за страната равнище от 12,9%. Предвид ниската икономическа активност и проблемите на пазара на труда доходите са най-ниски именно в област Сливен – 3014 лв. средногодишен доход на лице от домакинството при 4814 лв. през 2013 г. за България.

Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи в областта през 2012 г. са 1636 лв. при 2614 лв. средно за страната на човек от населението. През 2012 г. се наблюдава сериозен спад на чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор, но това не се дължи на отлив на ЧПИ, а на промяна на юридическия статут на някои от най-големите инвеститори в областта и статистиката вече не класифицира техните инвестиции като чужди. Областта се характеризира с концентрация на икономическите дейности в областния град. От брутната добавена стойност в областта 11,7% е създадена в селското стопанство (при 5,4% средно за страната), а индустрията заема дял от 32,4% от икономиката (при 30,5% средно за страната) през 2011 година.

Общините в областта изостават с усвояването на европейски средства. Към 31 януари 2014 г. стойността на изплатените суми по договори на общините като бенефициенти по оперативни програми в област Сливен е 217,7 лв. на човек. Най-добре се представя община Сливен с 282,8 лв. на човек, но дори и това е далеч от средното за страната от 379,8 лв. на човек. Най-малко са средствата в община Твърдица – 15,2 лв. на човек.

Данъци и администрация

Средните размери на местните данъци и такси в общините в област Сливен, включени в изследването, силно се различават от тези в страната. Така например данъкът при възмездно придобиване на имущество е един от най-високите в страната, докато размерът на таксата за битови отпадъци е най-нисък в цялата страна през 2014 година. Разлики има и спрямо размерите на местните налози през миналата година. Сумарната стойност на таксата за битови отпадъци се намалява повече от двойно, а годишният патентен данък за търговия на дребно се увеличава с две трети.

Наред с интензивната промяна на местните данъци и такси оценката на бизнеса за работата и взаимодействието с областната и общинската администрация търпи сериозно намаление през последните три години, макар и подобна тенденция, но в по-малък мащаб, да се наблюдава в цялата страна. Относително най-ниска оценка и през тази година получава бързината на обслужване от местната администрация. Възприятата за корупция в областта, както и през 2013 г., остават по-лоши от средните за страната. Бизнесът в областта прави нерегламентирани плащания най-често във връзка с обществени поръчки.

Въпреки че оценката за качеството на предоставените електронни услуги в областта намалява през последната година, 45% от анкетираните посочват, че са използвали електронни услуги, предоставяни от местната администрация. Този дял е отчетливо по-висок от средния за страната – 38,6%. Сливен е една от трите области заедно с Велико Търново и столицата, в които относително най-голяма част от бизнеса (над 1/3) посочват, че са ползвали най-високо поколение електронни услуги от местната власт.

Рейтингът за прозрачност на органите на местното самоуправление, изготвян от „Програма достъп до информация“, поставя област Сливен над средната стойност за страната (44,1 т.) с нейните 52,4 точки през 2014 година. За най-прозрачна е определена община Сливен с 59,4 т., а най-непрозрачната община в областта е Твърдица с 21,1 точки.

Инфраструктура

Гъстотата на пътната и железопътната мрежа в областта е съизмерима със средната за страната, претеглена спрямо територията. Област Сливен е с най-голям дял на пътищата с добро състояние на пътната настилка през 2013 г. – 79,3%, при 39,6% средно за страната. Въпреки че спрямо предходните три години качеството на настилка леко се влошава, Сливен поддържа първото си място благодарение на преминаващата през областта магистрала „Тракия“ и текущата поддръжка на пътищата в областта.

Относителният дял на населението с достъп до интернет и използващо интернет остава по-нисък от средното за страната през 2013 година. Въпреки увеличението през последните години

делът на домакинствата с достъп до интернет е 41,1% (при 53,7% за страната), а делът на лицата на възраст между 16 и 74 години, използвали интернет през последната една година, е 46,7% (при 56,2% за страната).

Демография

В унисон с намаляването на населението в страната в област Сливен населението е намаляло с 19,7 хиляди души през последните 10 години. Област Сливен (заедно със столицата и Кърджали), макар и с отрицателен естествен прираст както в цялата страна, е една от трите области с относително най-благоприятен естествен прираст. През 2013 г. той е минус 2,2‰ при минус 5,2‰ средно за страната. В същото време коефициентът на механичен прираст е доста под средното ниво за страната (-5,1‰ през 2013 г.), което показва интензивни процеси на изселване от областта.

Наред със сравнително високата раждаемост и по-малкия отрицателен естествен прираст област Сливен има най-ниския коефициент на възрастова зависимост като отношение на населението на 65 и повече години към това на 0-14 г. – 101,2%, при 142,3% средно за страната през 2013 година. Със сравнително по-добри стойности спрямо останалите области е коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15-19 г. към това на възраст 60-64 г. В Сливен той е най-благоприятен - 77,5% през 2013 г., при 61,5% средно за страната. Това означава, че на всеки 100 възрастни души, които се очаква да излязат от пазара на труда през следващите няколко години, ще навлязат 78 младежи.

Образование

Област Сливен продължава да има сериозен проблем с недостига на преподаватели в основното и средното образование, като за последните 10 години техният абсолютен брой намалява с близо 30%, което е дори по-бързо от намалението на учениците за същия период (24%). През 2013 г. областта отново е на дъното на класацията с едва 65 преподаватели на 1000 ученици. Това няма как да не се отрази на качеството на образованието и област Сливен се нарежда сред последните в категорията „Образование“. Традиционно нетният коефициент на записване на населението V-VIII клас е най-нисък - 74,4%, при средно 79,7% през 2013 година. В същото време областта е с най-голям дял на второгодниците след област Добрич – 1,8% от учениците през 2013 г. повтарят класа. Още по-негативни са данните за отпадналите от основното и средното образование. Областта е с най-много отпаднали ученици през 2012 г. (4,4%), което е почти двойно повече от техния дял общо за страната (2,3%). Високият дял на второгодниците и отпадналите от училище е съпроводен със сравнително висок процент на слабите оценки от матурите по български език и литература. През 2014 г. 9% от зрелостниците са получили оценки под среден 3,00, докато в страната техният дял е 4,8%.

Здравеопазване

В област Сливен действат общо девет болнични заведения, като шест от тях са в община Сливен. Общопрактикуващите лекари в областта на 1000 души от населението са повече от средния им брой за страната, а и тенденцията от последните две години е положителна. Леглата в МБАЛ на 1000 души също са повече от тези общо за страната, а заболяемостта, измерена чрез постъпилите болни за лечение в МБАЛ спрямо местното население, е сходна с общата за страната. Остава проблем липсата на ключови специалисти в областта. Анкетното изследване показва, че всеки трети, ползвал медицински услуги през 12-те месеца до май 2014 г., е пътувал извън областта, за да ги получи, като основната причина е именно липсата на специалисти.

Област Сливен продължава да е една от областите с най-висок коефициент на детска смъртност, което може да се обясни с високата раждаемост сред рисковите етнически групи. Все пак от 2009 г. насам се наблюдава намаление на този коефициент, като през 2013 г. областите Ловеч (16,5‰) и Шумен (12,9‰) вече изпреварват Сливен (12,8‰).

Околна среда

Атмосферният въздух в област Сливен е относително чист. Източниците на замърсяване в областта в голямата си част са малки емитери, а промишлените източници са с ограничено въздействие. Емисии на въглероден двуокис в атмосферата са над четири пъти по-ниски от средните за страната, но все пак те са по-значими от емисиите в Кърджали, Монтана, Добрич и Смолян.

Делът на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води, е около средния за страната. Събраните битови отпадъци на човек от обслужваното население са под средните стойности за страната.

Социална среда

Над половината от населението на областта през 2011 г. живее с материални лишения, а една трета могат да се определят като бедни спрямо линията на бедност за областта. Всеки пети пък живее в домакинство с нисък интензитет на икономическа активност, докато за страната в такива домакинства живее един на всеки десет души. Икономическите проблеми на областта очевидно се отразяват и на показателите за условия на живот и социално включване. Това е и причината над 40% от включените в социологическото проучване през май 2014 г. да заявят, че биха се преместили за постоянно местожителство в друга област, което се вижда и от неблагоприятните коефициенти на механичен прираст за областта.

В област Сливен са регистрирани много малко посещения на театри или кина през 2013 година. По брой те са наполовината от тези за страната – 0,5 при 1,0 за страната.

Ключови показатели за област Сливен

Показател/година	2009	2010	2011	2012	2013
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	4 603	4 601	5167	n.a.	n.a.
Коефициент на заетост на населението над 15 години (%)	45,4	43,0	43,7	41,8	41,3
Коефициент на безработица на населението над 15 години (%)	15,0	16,7	16,6	19,4	15,9
Дял на бедните спрямо линията на бедността за областта (%)	26,0	23,6	32	n.a.	n.a.
Коефициент на възрастова зависимост (65+ към 15-64 г.), (%)	24,0	24,4	26,4	27,1	28,1
Коефициент на естествен прираст (‰)	-0,6	-2,6	-2,0	-2,3	-2,2
Коефициент на механичен прираст (‰)	-7,6	-11,8	-2,8	-4,5	-5,1
Дял на населението с висше образование, 15-64 г. (%)	17,2	18,4	18,7	18,7	20,5
Процент оценки на матурите по БЕЛ под среден 3,00	7,3	5,4	4,4	6,5	9,0
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,3	4,3	4,5	4,2	4,2
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	n.a.	82,5	82,0	82,0	79,3
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	16,3	27,5	36,5	37,0	41,1
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с ПСОВ (%)	57,3	57,3	57,7	57,6	n.a.
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,0	84,7	86,1	85,0	84,4
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	148,3	140,1	148,2	218,4	220,6
Средногодишен доход на лице от домакинство, лв.	3 432	3 907	3 605	3 226	3 014